

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, дюн, професионално направление 3.6. „Право” по научната специалност 05.05.15 „Наказателен процес”, преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”, Юридически факултет

назначена със заповед № 1194 от 08.12.2015 г. на ректора на Академията на МВР за външен член на научно жури по конкурса за професор с единствен кандидат **Веселин Бориславов Вучков**, професионално направление 3.6. „Право” по научната специалност 05.05.15 „Наказателен процес”

През 2003 г. Веселин Вучков успешно защитава дисертация на тема „Предмет и тежест на доказване в наказателното производство” и му е присъдена образователната и научна степен „доктор”. През 2010 г. е избран на академичната длъжност доцент по наказателен процес.

Изнася лекции по наказателен процес в Академията на МВР, в Пловдивския университет „П. Хилендарски”, във Варненския технически университет, в Стопанска академия – Свищов и в Колеж по охрана и сигурност – София. Неговите лекции са подготвени на високо академично ниво. Доц. Вучков е твърде популярен и студентите, а и неговите колеги се отнасят към него с респект и уважение.

Специализирал е в САЩ и в Свободния университет в Берлин.

Бил е народен представител и член на постоянните парламентарни комисии по вътрешна сигурност и обществен ред и за контрол над специалните служби, заместник-министър и министър на вътрешните работи.

Участвал е в редица работни групи за изменение и допълнение на НПК и други подзаконовни нормативни актове, както и в работна група за изготвяне на примерни образци за нуждите на полицейското разследване. Бил е и експерт по туининг-проект за модернизиране на българската полиция, както и по проект с партньор – Франция за подобряване и разширяване нивото на обучение в МВР в областта на противодействие на организираната престъпност. Има участие и в два научноизследователски проекта на институт „Отворено общество” и на Съюза на съдиите в България по проекта – „Matrasap”.

В настоящия конкурс Веселин Вучков участва с **хабилитационния труд** – „Образуване на досъдебно производство. Актуални проблеми”, издателство „Сиби”, 2015 г.

Трудът е в обем от 179 страници, включително с резюме и библиография за използваната литература, структуриран в осем глави. Темата за образуването на досъдебното производство е особено актуална, тъй като най-големите практически трудности, а и най-сериозните теоретични изследвания се свързват именно с проверката и образуването на наказателните дела. Пропуските в този момент са фатални, те често не могат да се компенсират в хода на самото разследване. Темата е актуална и значима и в друг аспект – в българската правна литература този въпрос е поставян на изследване, но по един или друг повод и в контекста на едно или друго по-широко проучване. За първи път на тематиката за образуването на досъдебно производство е посветено цялостно монографично изследване, което само по себе си е съществен приносен момент.

Дисертационният труд на доц. Вучков отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичната общност за получаването на академичната длъжност „професор“. Направени са теоретични обобщения и са дадени разрешения на научни и

научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват оригинален принос в науката.

Приносите в този труд са значими, те трябва да бъдат оценени като съществени, оригинални и подчертано актуални. Направените изводи и теоритико-приложни обобщения са с особена необходимост и важност за теорията, практиката и законотворческия процес.

На високо професионално ниво, с последователност, вещина и умение са изследвани актуалните проблеми на образуването на досъдебното производство. В тази връзка трябва да се подчертае сполучливият опит да се докаже, въпреки нормативната рамка, че образуването на досъдебното производство е самостоятелен стадий на наказателния процес. Ценно за органите на досъдебното производство е изследването, посветено на разпределението на делата между различните разследващи органи. Обобщени са допълнителни аргументи в подкрепа на тезата, че производството трябва да се образува само по факта на извършеното престъпно деяние, без да се сочи името на извършителя. От особена ценност е и анализът на разпоредбата на чл.212, ал.2 НПК, особено като се имат предвид грешките, допускани в практиката при прилагането на този текст. Ред новости се откриват и във връзка с изследването, посветено на привличането на обвиняем с първото действие по разследването срещу лицето; при обобщаване на съотношението между оперативно-издирвателната и наказателнопроцесуалната дейност; при разпределението на досъдебните производства чрез случаен подбор; някои от промените в правния режим на специалните разузнавателни средства.

Основният метод възприет в изследването е нормативистичния, сравнително-правния, както и историческият подход. Трудът се базира в по-голямата си част на проучванията на утвърдени български учени, като са взети предвид разработките и на десетки други чужди автори, които са цитирани максимално коректно. За доказване на своите тези авторът умело е използвал съдебната практика и тази на Конституционния съд. Стилът на разработката е изискан, а изказът ясен и лесно разбираем.

Затова считам, че настоящото изследване представлява новост и ще обогати фонда на съвременната ни наказателнопроцесуална литература.

При оценката на рецензирания труд могат да се открият няколко направления, които са определящи за неговата теоретична и практическа значимост и които могат да се оценят като конкретни *научни приноси*.

*Разпоредбата на чл.192 от НПК, която изброява етапите на досъдебното производство не включва образуването като самостоятелен стадий на наказателния процес. В този труд се прави предложение *de lege ferenda* като се предлага да се допълни разпоредбата като се включи и образуването на производството като стадий на процеса (с.9-12).

Направено е и друго предложение *de lege ferenda* свързано с изменение на систематиката на глава седемнадесета от НПК, която има заглавие – „Разследване” (с.12-14). Тези предложения са обосновани със съответните научни аргументи и затова заслужават вниманието на нашия законодател.

*В самостоятелна глава втора от труда е направен анализ на правния статус на различните разследващи органи. В тази връзка за първи път са подложени на подробен анализ новите изменения на НПК от юни 2015 г. Направен е обобщен извод, че тези законови изменения разшириха във висока степен предметната компетентност на следователите. В същото време са изложени многобройни аргументи в полза на поддържаната теза, че тези изменения и допълнения на НПК са дори закъсняла стъпка в правилната посока (с.28-29).

С многобройни научни аргументи е направено и друго предложение за бъдещо изменение на НПК, а именно – разпоредбата на чл.52, ал.2 от НПК да отпадне тъй като е неясна и до голяма степен безсмислена (с.32-33).

Като новост трябва да се оценят обобщените изводи направени по повод предметната компетентност на разследващите органи (с.39-40, 50-52 и др.). Тези обобщения със сигурност ще подпомогнат правилното тълкуване и прилагане на съответните разпоредби на НПК.

*В настоящия труд е констатирано, че са налице „многобройни публикации, които застъпват правилната теза, че производството се образува по факта на престъплението, а не по факта на извършителя”. В същото време е справедливо да се отчете като приносен момент многобройните допълнителни аргументи, изложени в подкрепа на тази теза. Затова е разбираема особената острота, с която се настоява да се коригира процесуалната практика по посока елиминиране на тенденцията да се образуват дела срещу някого – било то конкретно лице или неизвестен извършител (с.70-81).

*В глава пета на този труд са изследвани актуалните проблеми при прилагане на правилото на чл.212, ал.2 НПК. Формулираните шест изводи, уточнения и обобщения ще бъдат от изключителна полза за практико-приложната практика при прилагането на текста (с.83-88).

*В глава шеста чрез умелото използване на историко-правния подход е направена цялостна ретроспекция на различните законодателни режими на предварителната проверка, чиито първи регламент е по Закона за углавното съдопроизводство от 1897 г. Различните законодателни разрешения не се излагат информативно, а са подложени на задълбочен, подробен, с вещина направен сравнително-правен анализ. Това е позволило да се формулират на високо професионално ниво десетки обобщаващи изводи за състоянието, възможната рецепция на едни или други практики и перспективите на развитието на този институт (с.93-113).

Приносни моменти се откриват и в анализа на действащия регламент на предварителната проверка по Закона за съдебната власт, на базата на който са направени редица доктринерни, а и практико-приложни изводи и обобщения (с.113-116).

От изключителна ползност за теорията и практиката са и формулираните отрицателни и положителни страни от провеждането на предварителни проверки (с.117-120). По-важно е, че това изследване ще подпомогне законодателят при решаването на въпроса да бъде запазен или следва да бъде отменен института на предварителната проверка. Знае се, че чрез законопроекта за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт, публикуван на сайта на Министерството на правосъдието през май 2015 г. предварителната проверка бе заличена чрез предложението за отмяна на чл.145. Трябва да се съгласим, че с оглед предстоящата съдебна реформа тази дискусия ще бъде отново възобновена, а „пред законодателя ще се възпроизведе с неотслабваща сила идентичен като съдържание и като обществено напрежение въпрос” – за или против предварителната проверка (с.123).

Същата оценка трябва да се даде и на изразеното становище по повод неприетия Закон за предотвратяване на корупцията сред лицата, заемщи висши публични длъжности – „Без уговорки може да се прогнозира, че така описаните обтекаеми текстове, съчетани с традиционните политически, икономически и юридически нрави ще превърнат приложението на този закон в мощен инструмент за саморазправа чрез прояви на избирателност, поръчково инициране на анонимни сигнали и др. под.” (с.122). Това предупреждение на автора задължително трябва да се вземе предвид при бъдещата работа по този законопроект.

*В глава седма детайлно са съпоставени предпоставките за започване на бързо и на незабавно производство от една страна и от друга – предпоставките за започване на обща наказателна процедура с първото действие по разследването по смисъла на чл.212, ал.2 от НПК. По този начин е дадено разрешение на редица теоретични, а и практически проблеми (с.125-130). В хабилизационния труд е намерил мотивиран отговор и изключително значимият проблем, който се решава различно в практико-приложната практика – може ли началото на бързо или незабавно производство да се постави с протокола за доброволно предаване. В тази връзка се прави предложение *de lege ferenda* за друго по-удачно систематично място на 159 от НПК и за усъвършенстване на правната уредба на доброволното предаване.

*По въпросите, свързани с привличането на обвиняем е аргументирана тезата, че независимо от съществуването на особени правила при бързото и незабавното производство, няма пречка фигурата на обвиняем да се конституира и с издаването на постановление за привличане на обвиняем (с.140). Предлага се също така и пълна ревизия на привличането на обвиняем, като се предвиди това действие да се извършва единствено от прокурора. Дали ще бъде споделено подобно виждане е друг въпрос, но то е аргументирано по адекватен начин със съответните научни аргументи и слага началото на твърде значима дискусия, което също е принос за науката и практиката (с.143).

Изключително ценно е изследването, посветено на въведеното с новия Закон за МВР електронно разпределение на досъдебните производства на принципа на случайния подбор, съобразно поредността на постъпването им. Чрез многобройни аргументи и съображения е доказано становището, че този принцип е неприложим в съвременната нормативна и организационна обстановка, на която подчиняват дейността си служителите на МВР (с.149-152).

Заслужават вниманието на българския законодател многобройните критични становища по повод едни и други промени свързани със специалните разузнавателни средства. Имам предвид критичните бележки по повод изменената разпоредба на чл.33, ал.3 от Закона за МВР; чл.13, ал.3 и чл.16, ал.4 от Закона за специалните разузнавателни средства, чл.154, ал.5 и ал.6 от НПК и др. (с.155-159). Така изложените доводи със сигурност ще подпомогнат законодателя при бъдещи промени, свързани с материята на специалните разузнавателни средства

Към рецензирания труд могат да се направят и някои *бележки и препоръки*:

Основната ми препоръка е за разширяване на изследването в някои негови части. Имам предвид: предпоставките за образуване на досъдебното производство; изясняването на съдържанието и смисъла на „първото действие по разследването срещу лицето”, който израз фигурира в чл.219, ал.2, чл.356, ал.4 и чл.362, ал.4 от НПК; практическите проблеми при бързо и незабавно производство, когато се извършва първо действие по разследването и производството се счита за образувано, а в същото време това действие е и срещу лицето, когато то се привлича и като обвиняем; само може да се съжалева, че при дискусията за и против предварителната проверка, доц. Вучков не е изразил своето становище в полза на едната или другата теза.

В настоящия конкурс са представени за рецензиране и десет **статии**.

В статията „*Трудните отговори на тайните служби*” са изразени тези във връзка с ДАНС, службите за охрана, цивилното външно разузнаване и военното външно разузнаване, които заслужават вниманието на българския законодател. Обосновано е становище за закриване на ДАНС, за създаване на интегрирано външно разузнаване, за задължителната девоенизация и за контрола извън институциите.

В статията *„Престъпленията против избиращелното право: методика за разследване”* (в съавт.) е даден примерен модел на методиката на разследване на тези престъпления. В частта на автора са изследвани особеностите при образуването, законните поводи, компетентностите на държавните органи и използването на специални разузнавателни средства.

В частта на автора от статията *„Престъпленията „активен и пасивен подкуп”* са изследвани въпросите свързани с особеностите при образуването и разследването на тези престъпления.

В частта на автора от статията *„Новата Стратегия на България в областта на миграцията, убежището и интеграцията”* са изследвани целите и задачите на Стратегията на България в областта на миграцията, убежището и интеграцията, приета на 23.02.2011 г. както и са изяснени въведените три основни политики – в областта на граничния контрол и визите, борбата с незаконната имиграция, връщането и трафика на хора, политиките в областта на убежището и в област интеграция.

В статията *„Делото „Кадзоев” и миграционното законодателство”* се съдържат тези и виждания, които са от полза за теорията и практиката. Изяснени са новите моменти в миграционните процеси по Закона за чужденците в Република България, измененията в законодателството, наложени от въвеждането на Директива 2008/115/ ЕО на ЕП и на Съвета от 16.12.2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите-членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни.

В статията *„Досъдебното наказателно производство – а сега накъде”* се съдържат значими тези за бъдещата организация и обезпеченост на досъдебното производство, които са от важно значение за предстоящи законодателни изменения на НПК и Закона за МВР. Верен на своя подход, доц. Вучков прави цялостен ретроспективен анализ на исторически сложилите се организационни подходи при регулацията на досъдебната дейност у нас. На тази база са изведени и изяснени положителните и неблагоприятните ефекти за наказателнопроцесуалната дейност след съдебната реформа от 2000 г. Анализирани е и моделът на досъдебна дейност след приемането на новия НПК от 2006 г. и на новия Закон за МВР от същата година. Очертана е картината на практическите резултати от тези нови нормативи в два аспекта – вътрешно-организационен и извънведомствен. Направен е правилен извод, че въпреки предприетите законодателни изменения и съпътстващите организационни подходи се стигна до криза в досъдебното производство по наказателни дела. Основната причина за това авторът вижда в реформите на досъдебното производство през последните 20 години, които не са израз на здрава стратегическа идея, която да има проекция поне в краткосрочен план. В тази статия се предлага модел за реформа най-напред във функционално отношение, чиито приоритети са ясно очертани, което несъмнено заслужава вниманието на нашия законодател.

От значение за българския законодател е и статията *„Относно две разпоредби за необходимата защита (чл.94, ал.2 и чл.96, ал.1 НПК)”*. След кратък анализ на условно-необходимата защита, детайлно са изследвани правилата на чл.94, ал.2 НПК и чл.96, ал.1 НПК, за да се докаже правилният извод за липсата на съответствие и адекватност при систематическото им тълкуване и прилагане. Обосновано се поддържа виждането, че при бъдещи законодателни изменения, разпоредбата на чл.96, ал.1 НПК трябва да се допълни. Нещо повече формулиран е и примерен текст за редакция на тази разпоредба.

Две от статиите (*„Екзарх Йосиф-1 – величието на духовно-просветителската дейност”* и *„Забравени имена на българската наказателнопроцесуална наука”*, няма да бъдат обект на рецензиране, тъй като по своето естество са научно-популярни.

Статията „*Относно разследващите органи в наказателното производство*” също няма да бъде рецензирана по причина, че тя е пълно повторение на части от дисертационния труд”.

Накрая е важно да се подчертае, че петте на брой **учебни помагала и сборници** ще са особено полезни за студентите, които се обучават по право и за практикуващите юристи.

Трудовете на доц. Вучков, с които участва в настоящия конкурс са несъмнена илюстрация за отличното познаване и боравене с доктринерните постановки на българската правна литература, с практиката на съдилищата и с уредбата на досъдебното производство. Неговото творчество е и безспорно доказателство за изградените умения за практико-теоретични анализи на сложни правни формулировки. Изследването илюстрира и изграденото на високо ниво умение за водене на научни дискусии, при които собствените тези се представят по един ясен и категоричен начин, при това не голословно, а със съответната научна аргументация, който стил впрочем е присъщ на всеки утвърден научен работник.

Предвид изложеното, в **заключение:**

Давам на научната и преподавателска дейност на Веселин Бориславов Вучков висока положителна оценка. Като имам предвид цялостното му научното творчество и преподавателска дейност, считам че те отговарят на изискванията, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност – професор. Поради това си позволявам убедено да препоръчам на председателя на научното жури да предложи на Факултетния съвет на Факултет „Полиция“ при Академията на МВР, Веселин Бориславов Вучков да бъде избран на академичната длъжност – професор, професионално направление 3.6. „Право” по научната специалност 05.05.15 „Наказателен процес”.

София
06.01.2016 г.

Изготвил рецензията:
М. Чинова